

ÚSPECHY A NEÚSPECHY REFORMÁCIE

„Lakomstvo, úžera, chlipnosť, pažravosť a iné neresti sú viac rozšírené medzi tými, ktorí sa chvália evanjeliom, ako boli kedysi pod pápežstvom“ sú Lutherove slová z adventnej kázne r. 1533, ako si ich zapísal jeden z jeho poslucháčov.

Lucas Cranach mladší na obraze z r. 1569 znázornil cirkev ako vinicu. Na jednej strane obrazu, kde sa nachádzajú predstavitelia rímskej cirkvi, je vinica zanedbaná a zničená. Na opačnej strane, kde sú podobizne wittenberských reformátorov, prebieha horlivá rekultivácia vinice s Lutherom v popredí. Cranach takto odpovedal na bulu, odsudzujúcu Luthera, z júna 1520, v ktorej pápež Lev X. hovorí „Povstaň, Pane, ... tvoju vinicu rozrýva lesný diviak...“

Lutherove slová v porovnaní s Cranachovým umeleckým znázornením výsledkov Reformácie naznačujú, že rozdiely v hodnotení reformy nezávisia len na tom, na ktorej strane kritik stojí, ale aj od kritérií, podľa ktorých reformu posudzuje. Luther čoskoro po svojom vystúpení zažil nestálosť chvály a popularity. Na krátky čas bol hrdinom, ktorý v očiach verejnosti zastupoval v národnom zápase s Rímom celé Nemecko. Ako prví ho opustili náboženský radikáli, pre ktorých reforma nebola dosť biblicky dôsledná. Nemeckí rytieri využili reformačné hnutie pre svoju revoltu v rokoch 1522-23, ale po Lutherovej kritike prestali s ním sympatizovať. Sedliaci dúfali, že podľa princípov rovnosti ľudí pred Bohom budú môcť vybojovať sociálne reformy. Luther takú interpretáciu Biblie odmietol a po r. 1525 bol pre nich Luther klamárom a zradcom. Pravdepodobne najvýznamnejšou stratou bol odchod humanistov, ktorých najdôležitejším predstaviteľom bol Erazmus. Po kolokviu s Zwinglim o Večeri Pánovej sa Reformácia vnútorne rozdelila a do desiatich rokov po Wormskom sneme bol Luther teologickým predstaviteľom už len jedného prúdu Reformácie, ktorý niesol jeho meno.

Z hľadiska cieľa, ktorým bolo reformovať celú cirkev a s ňou celú kresťanskú spoločnosť, bola Reformácia neúspešná. Dosiahla však niečo nemenej dôležité – na miesto cirkevnej autority položila autoritu Biblie a pravdu evanjelia. Albrecht Dürer napísal: „Každý, kto číta knihy doktora Martina Luthera, uvidí, ako jasne jeho učenie podáva sväté evanjelium“. V dopise tajomníkovi Friedricha Múdreho, pod ktorého vládu Luther patrila, Dürer prosí o ochranu Luthera „...kvôli kresťanskej pravde. Na nej záleží viac, ako na všetkom bohatstve a moci tohto sveta, lebo časom to všetko pominie, len pravda je večná.“

Oslobodenie spod rímskej nadvlády spôsobilo zmeny nielen v teológii a cirkevnej správe, ale aj v politike, hospodárstve a kultúre – hodnotenie patrí historikom. V procese protireformácie došlo aj k reformám v katolíckej cirkvi – niektorí autori dnes hovoria o katolíckej reformácii. Skončilo sa kupčenie s cirkevnými úradmi a nikdy viac sa na pápežský stolec nedostal žiadny ďalší „Borgia“. Autonómne, individuálne myslenie, pluralizmus a náboženskú toleranciu môžeme tiež pripísať k vzdialeným, hoci nechceným, úspechom Reformácie.